

Ten Have

K. ten Have's koffie-, thee- en tabakshandel

De commanditaire vennootschap Ten Have in Deventer, opgericht in 1828, combineerde net als de grote broers Douwe Egberts en Van Nelle de koffie- en theehandel met tabakshandel (rook- en pruimtabak).

Ten Have is zeer bekend geworden door de twee albums met de guitenstreken van Langejan en zijn ezel uit de dertiger jaren. Maar daarvoor heeft het bedrijf al drie minder bekende chromoalbums uitgegeven. Ten Have begint al rond 1913 met series chromo's met een inplakalbum met slappe kافت met alleen de serietitels erin gedrukt. De genummerde lithoplaatjes zijn afkomstig uit Duitsland, waar er tussen circa 1900 en 1910 duizenden series van gemaakt zijn. Grote aantallen daarvan zijn door reclamehandels in Nederland op de markt gebracht, vaak met de originele Duitse opdruk erop (zie o.a. Modjo, Van Rijn). Deze plaatjes zijn echter speciaal voor Ten Have gedrukt. De originele afbeeldingen zijn gebruikt, maar de versieringen aan de zijkanten zijn weggelaten zodat de plaatjes vierkanter zijn, en er zijn in Nederland vertaalde teksten in gezet. Een merkwaardigheid die deze druk van de plaatjes onderscheidt van alle andere, is dat de hoeken zijn afgeschuind, zodat het lijkt

alsof ze zijn ingestoken in plaats van geplakt. In het onmiskenbaar Duitse eerste plaatje van serie 5520 "Uitvindingen der laatste eeuwen" is niet alleen vertaald maar er is ook een "educatieve" ingreep gepleegd. De naam van de afgebeelde uitvinder van de boekdrukkunst Gutenberg is vervangen door de Hollander Laurens Janszoon Coster, zoals het in de Nederlandse scholen onderwezen werd.

De eerste wereldoorlog maakt het onmogelijk om de plaatjes in Duitsland bij te laten drukken. De litho's in Nederland exact na-maken is veel te kostbaar, daarom worden fotografische kopieën gedrukt in één kleur.

Enkele jaren later ziet Ten Have zich uit concurrentieoverwegingen gedwongen om nieuwe series plaatjes uit te brengen terwijl er vanwege de crisis ten gevolge van de oorlog nog stapels van de albums compleet met serienummers en titels in de kast liggen. Ten Have bedenkt dan een staaltje bedrog dat uniek is in de album-geschiedenis. 24 series Duitse plaatjes worden fotografisch gekopieerd op de lithosteen en met de hand verder bijgewerkt en van Nederlandse teksten voorzien. Om ze in het bestaande album onder te kunnen brengen, worden ze

voorzien van serienummers die in het album staan ! De in de albums gedrukte serietitels worden over geplakt met de titels van de nieuwe series.

De bedrieger valt echter door de mand door onoplettendheid.

Twee series die in de eerste uitgave voorkwamen zijn ook in de gekopieerde reeks gebruikt, namelijk 5540 “Kijkjes in Soedan” nu met serienummer 5527, en 5520 “Uitvindingen” nu met serienummer 5524.

In deze kopieën is de uitvinder van de boekdrukkunst van het Duitse plaatje gekopieerd, zodat hetzelfde portret nu de naam J. Gutenberg heeft.

Circa 1924 volgt een derde reeks, weer met een gekartonneerd inplakalbum, met het nu populaire giraffedessin dat onder andere door Van Nelle meerdere malen gebruikt wordt. De plaatjes hebben weliswaar weer de afgeschuinde hoekjes, maar nu is het een volledig Nederlands product. Ze zijn gelithografeerd door de later zeer bekend geworden Eelco Leegstra. Leegstra heeft zich niet laten beperken door de dwang van series van 6 plaatjes, die nog uit de tijd van de automatenplaatjes rond 1900 stamt. Hij heeft series van 12 gemaakt, waarmee telkens een hele pagina gevuld is met één onderwerp. De plaatjes onderscheiden zich duidelijk van de Duitse door de veel lichtere toets van de afbeelding met daarentegen een dik zwart kader.

Rond 1930, als de bevordering van de Nederlandse industrie een belangrijke nationale doelstelling is geworden, brengt Ten Have het eerste album met tekst uit, *Plaatjes en praatjes van Neêrlandsch Industrie*. Dit is weer een gekartonneerd album en nu zijn de hoekjes van de plaatjes afgerond. Dit is een echt tekstalbum met doorlopende teksten verdeeld in hoofdstukken met koptekeningen. De plaatjes zijn bij elkaar opgenomen op de rechter pagina's zoals bij de traditionele tekstalbums, maar de dwang van 144 plaatjes is losgelaten. Dit album is geïllustreerd door meerdere illustrators, waaronder Jacob Jansma die ook voor Kanis & Gunnink gewerkt heeft.

In de twintiger jaren ontstaat een grote vraag naar jeugdboeken. Kanis & Gunnink begint in 1929 met grote jeugdalbums met de plaatjes op traditionele wijze op aparte pagina's. De koek- en beschuifabrieken Kaiser en Haust beginnen rond 1930 met een serie “jeugdromans”, avonturenboeken met plaatjes in de tekst. Ten Have volgt met een tussenvorm, kwartoalbums met plaatjes gegroepeerd op de tekstpagina's. Deze jeugdalbums zijn schelmen-verhalen over de “held” Langejan die met een ezel Caliban rondzwervt. Het eerste deel, *De geschiedenis van Langejan en zijn ezel Caliban*, verscheen vóór het verbod op de tabaksreclame (1934). De eerste (ongenummerde) druk was ingenaaid met omgeplakte dikke kartonnen koft, lijkend op de eerste albums van Verkade en Lindeboom. De volgende twee drukken zijn ingebonden met stijve koft. Het eerste boek, geschreven door A. Rodrigues eindigt met het einde van de avonturen; er was kennelijk geen vervolg gedacht. In 1937 verscheen echter alsnog een deel II, “Lange Jan en Caliban's Verdere Avonturen”, meteen in gebonden vorm, geschreven door H. Vettewinkel. Ten Have deelt in het voorwoord mee, dat “vanwege wettelijke maatregelen” de plaatjes voortaan alleen nog bij de koffie en de thee verstrekt mogen worden.

In beide albums zijn de 125 plaatjes getekend door de “carricatuurtekenaar” Peter Lutz. Hij maakte ook de tekeningen op de omslag en in het album. In de tekst wordt naar de plaatjes verwezen. De plaatjes en de omslagontwerpen zijn kinderlijke ingekleurde tekeningen, zoals die eind twintiger jaren onder invloed van pedagogen in zwang komen.

Peter Lutz ontwierp voor deze albums een modern logo, dat op de achterkant is afgedrukt.

Vanwege de recessie bleven van het tweede deel veel exemplaren onverkocht. Een partij ongebruikte albums en plaatjes kwam 60 jaar later terecht in het Speelgoedmuseum in Deventer, op een steenworp afstand van het vroegere kantoor van Ten Have, dat tot enkele jaren geleden ook een collectie plaatjesalbums had. Deze lege albums werden daar verkocht inclusief plaatjes voor zover nog in voorraad. Als aardigheid voor de kinderen werd een bundel zwart-wit fotokopieën van alle plaatjes bijgeleverd om in te kleuren en in te plakken. Daardoor worden relatief veel lege exemplaren in nieuwstaat van dit album aangeboden, vaak met de bundel fotokopieën.

Ten Have is in en na de oorlog blijven bestaan. Eind zestiger jaren komt het bedrijf nog één keer met een plaatjesalbum, *Martin Evans en de Zero* vaart. Ten Have vermeldt daarin: "Met dit plaatjes-album hebben wij een oude traditie in ere hersteld en wij stellen ons voor deze in de toekomst voort te zetten." Met dit album sluit Ten Have opnieuw aan bij een trend in de jeugdboeken, namelijk oblong stripboekjes met zwart-witte tekststrips:

"Het beeldverhaal is in deze moderne tijd niet meer weg te denken. In de een of andere vorm staan ze in ieder dag- of weekblad, en het zijn niet alleen de kinderen die ze lezen."

Dit stripverhaal is een van de ruimteavonturen van kapitein Martin Evans, geschreven door Lo Hartog van Banda en geproduceerd door de Toonder studio's, die in de vijftiger jaren al in kranten verschijnen. De krantenstrips werden getekend door Ben Abas. Het avontuur dat door Ten Have wordt uitgegeven is ook geschreven door Lo Hartog van Banda en waarschijnlijk getekend door Ben Abas, maar er zijn geen aanwijzingen dat het album is geproduceerd door Toonder. Opvallende verschillen met de andere strips van de Toonder studio's die vanaf 1950 als plaatjesalbum zijn verschenen zijn, dat de plaatjes relatief dik zijn, en bovendien zijn ze van verschillende breedtes zoals ook in de krantenstrips. De plaatjes werden verstrekt bij de moderne blikken "vacuümkoffie", die vanaf begin 1964 op de markt waren.

Van het voornemen om de stripuitgaves voort te zetten komt helaas niets terecht. Het relatief kleine bedrijf kan de hevige concurrentieslag niet aan en ontkomt er niet aan te fuseren. In april 1969 gaat Ten Have over naar Alex Meijer en het oude bedrijf in Deventer sluit de deuren. De uitgifte van Martin Evans plaatjes stopt direct. Hierdoor zijn volle albums zeer zeldzaam. Alleen een pakje lege albums vindt nog zijn weg naar de markt.

Bericht in de landelijke dagbladen van 24-3-1969.

Koffiebranderijen gaan samen

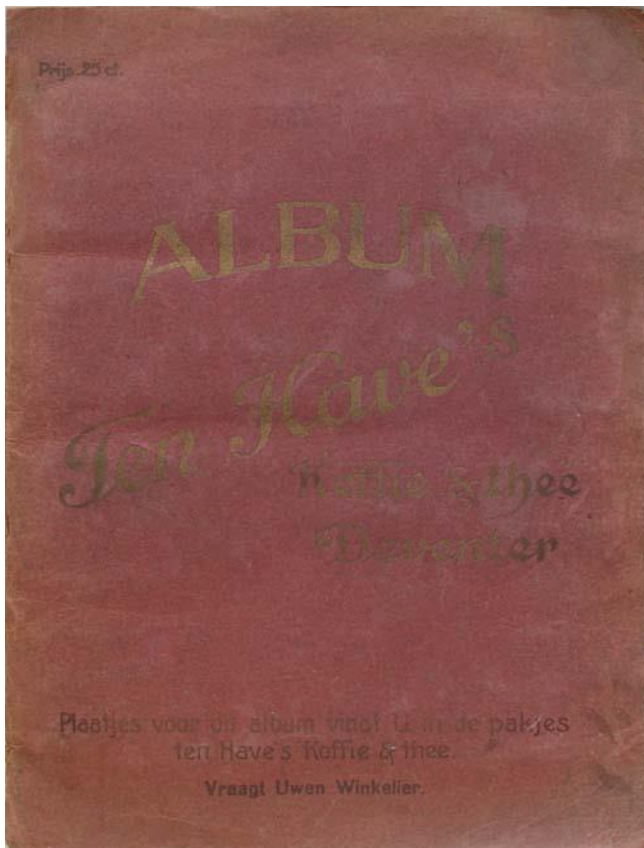
Van onze verslaggever

DEVENTER, 24 maart — Op 16 april wordt de koffiebranderij en theepakkerij K. ten Have in Deventer overgedragen aan de N.V. Alex Meijer en Co in Amsterdam en de koffiebranderij van de Gebr. Van Goeyen in Zwolle.

Deze combinatie neemt een aantal huidige werknemers over. Voor de 26 man, die vrijdagmiddag ontslag werd aangezegd is een behoorlijke af-

vloeiingsregeling opgesteld in overleg met de vakbonden en het gewestelijk arbeidsbureau.

De aandelen van het oude familiebedrijf waren in handen van de N.V. Buisman te Zwartsluis. Het streven naar concentratie en samenwerking om de stijgende kosten het hoofd te bieden en de nodige investeringen te kunnen verrichten is de achtergrond van de fusie. Het personeel blijft tot 16 april werkzaam. Waat daarna gebeurt is nog niet bekend.

HAVE01A ALBUM

ALBUM Ten Have's Koffie & thee Deventer. (circa 1913)

Album zonder tekst met 6 genummerde bladen om 144 chromo's op te plakken.

Prijs: gratis voor 10 een ons theezakjes.

Van dit album bestaan twee versies, met steenrode omslag en grijsblauwe bladen zoals afgebeeld op deze pagina, en een vervolgdruk met zwarte omslag en roodbruine bladen zoals afgebeeld op de pagina hiernaast. Ten Have heeft bij dit album twee reeksen van 144 plaatjes uitgegeven (elk 24 series van 6 plaatjes), de eerste originele reeks zoals hieronder afgebeeld en de tweede reeks zal op de volgende pagina. Zie verder de inleiding hiervoor.

Kenmerken

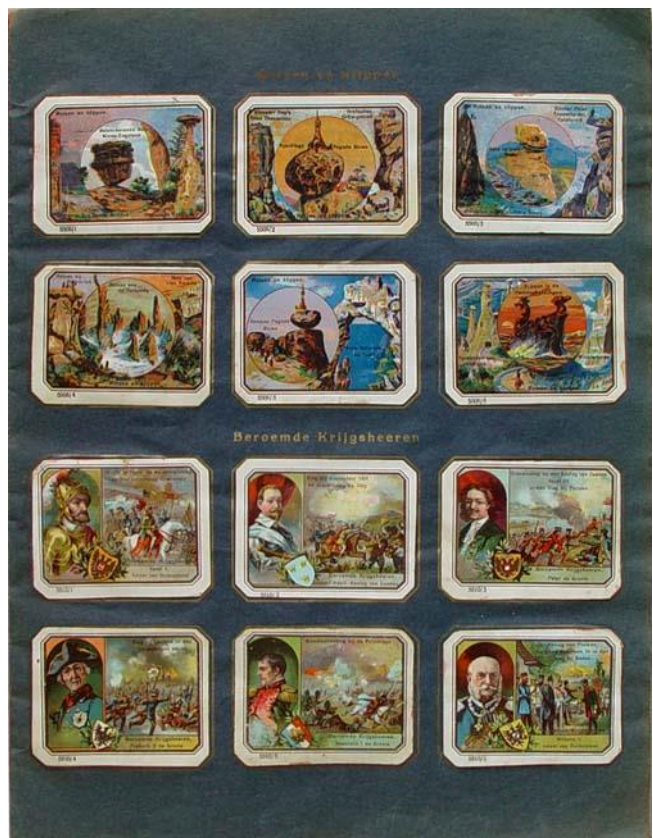
Gekartonneerd inplakalbum, grootkwarto (24,5 x 32,5 cm). De opdruk op de kaft en op de bladen is in goud.

Elke pagina is bedrukt met 2 maal 6 inplakkaders met afgeschuinde hoekjes voor 2 series plaatjes. Boven de 6 kaders is de titel van de serie gedrukt en linksonder in elk inplakkader het (Duitse) nummer van de serie en het volgnummer van het plaatje.

Van deze plaatjesseries zijn er duizenden in Duitsland uitgegeven. Deze druk voor Ten Have is aangepast en van vertaalde teksten voorzien, waarbij wat foutjes zijn gemaakt, zoals bijvoorbeeld Russland i.p.v. Rusland.

De eerste uitgave van 144 originele in Duitsland gedrukte plaatjes omvat de volgende 24 series:

- 5506 Rotsen en klippen
- 5510 Beroemde Krijgsheren
- 5512 Oorlogsepisoden uit de Oude Geschiedenis
- 5513 Diverse Volksstammen
- 5517 Diverse Sporten
- 5520 Uitvindingen der laatste eeuwen
- 5521 Uitvindingen
- 5524 Wonderen der Natuur
- 5526 Verouderde wapens
- 5527 Verouderde en Moderne Wapens
- 5545 Riyu (Japansch sprookje)
- 5546 Kijkjes in Soedan
- 5552 Beroemdheden in de Sterrenkunde
- 5558 Prins Achmed en fee Pari Banu
- 5559 De gouden Stad
- 5560 De Kikkerfee
- 5565 Schadelijke insecten en dieren voor fruit-
groenteteelt enz.
- 5566 Schadelijke insecten voor fruit- en groenteteelt
- 5570 Onder de vanen van Napoleon
- 5571 Onder de vanen van Gustaaf Adolf
- 5572 Volksvermaken in diverse landen
- 5576 In den strijd tegen de gevaren van den mijnbouw
- 5579 De Padvinder
- 5581 Diverse kijkjes in Afrika

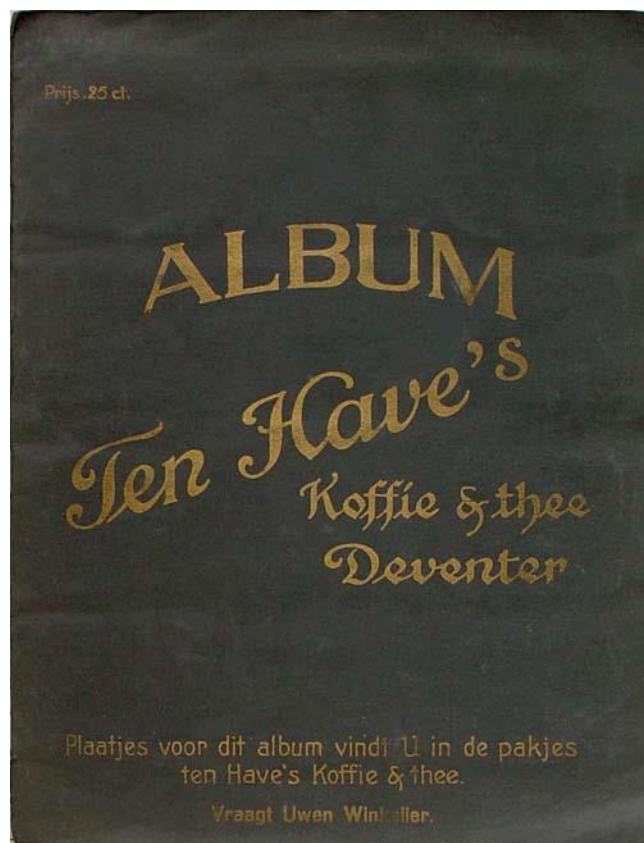

HAVE01B

Tweede reeks van 144 gelijksoortige plaatjes in 24 series van 6, in Nederland nagemaakt van Duitse series. (Circa 1917)

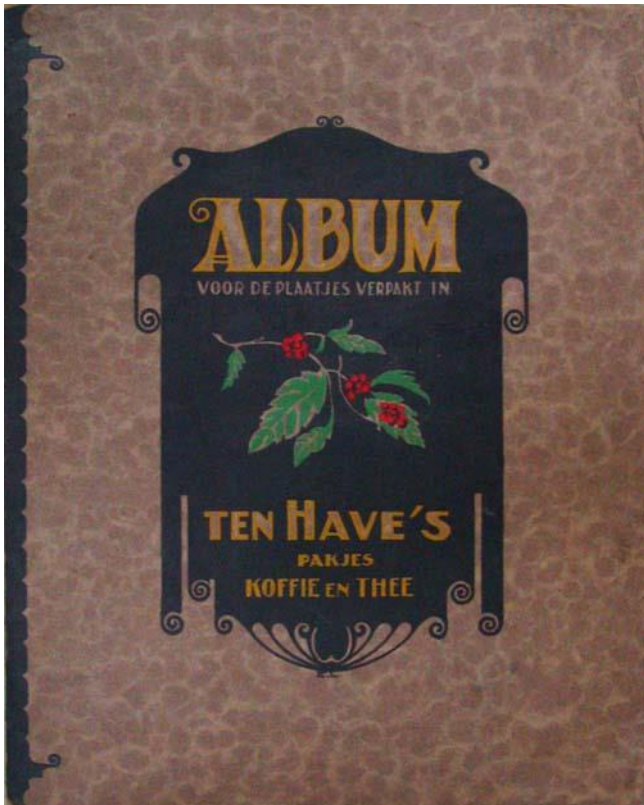
Deze plaatjes zijn deels fotolithografisch gekopieerd van de Duitse plaatjes en verder ingekleurd en getekend en van handgeschreven teksten voorzien. Hierbij werd hetzelfde album versterkt met de titels overgeplakt met papieren stroken met de nieuwe titels. De plaatjesseries zijn voorzien van valse serienummers om ze bij de in het album gedrukte nummers te laten passen. Zie verder de inleiding.

De plaatjes zijn slordig uitgestanst, waardoor vaak de nummers onleesbaar zijn.

De 24 nagemaakte series met de valse serienummers zijn als volgt.

- 5506 Luchtscheepvaart
- 5510 Oogsten
- 5512 Wapens
- 5513 Olifanten
- 5517 Slangen
- 5520 Hoenders
- 5521 Reintje de Vos
- 5524 Uitvindingen (in de eerste reeks nr. 5520)
- 5526 Techniek in beeld
- 5527 Kijkjes in Soedan (in de eerste reeks nr. 5546)
- 5545 Jachten (1)
- 5546 Bouwstijlen
- 5552 Stierenvechten
- 5558 Diverse spelen
- 5559 Diverse diersoorten
- 5560 Oogsten
- 5565 Kijkjes in China
- 5566 Kalief ooievaar
- 5570 Herten
- 5571 Beweging door diverse krachten
- 5572 Jachten (2)
- 5576 Paarden
- 5579 Honden
- 5581 Vogels

HAVE02 ALBUM

ALBUM voor de plaatjes verpakt in Ten Have's pakjes koffie en thee. (circa 1924)

8 ongenummerde pagina's met elk een serie van 12 plaatjes om in te plakken.

Prijs: fl 0,25 of 25 een ons theezakjes

Ter onderscheiding van het eerste "ALBUM" wordt dit album algemeen aangeduid als "het album met hulsttak".

Kenmerken

Inplakalbum van kwartoformaat (23 x 31 cm), geniet met slappe koft. De achterkant heeft dezelfde rand-versiering als de voorkant en in het midden is een soort logo gedrukt zoals afgebeeld boven dit hoofdstuk. Het album heeft geen schutbladen en titelblad.

Het album en de plaatjes zijn getekend door Eelco Leegstra (gesigneerd E.L.). Dit is de eerste grote opdracht van Leegstra. De lithoplaatjes zijn direct op de steen getekend. Ze missen dan ook de ontsierende spikkelstructuur van de lithoplaatjes die fotografisch gekopieerd zijn van aquarellen, zoals de plaatjes van Jansma in het volgende album.

Leegstra heeft bij het tekenen op de steen wel een beginnersfout gemaakt. Hij heeft de aanvankelijk de plaatjes op de steen normaal gesigneerd, zodat de signatuur op de afdruk in spiegelschrift staat (zie het hieronder afgebeelde plaatje); bij de latere drukken is dat gecorrigeerd.

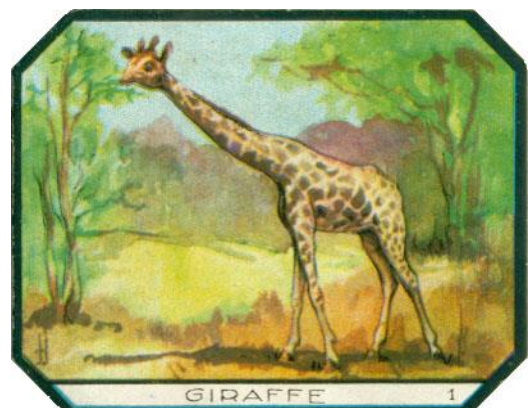
Elk blad bevat één serie van 12 plaatjes. De titel van de serie is groot bovenaan het blad gedrukt. De ruimte om een plaatje in te plakken is globaal aangegeven met streepjes langs de plaatjesranden.

De plaatjes zijn doorlopend genummerd van 1 – 96. De titel en het nummer staan in geschreven letters en cijfers in een witte balk onder de afbeelding. Ondanks dat dit een inplakalbum is, zijn de hoeken van de plaatjes afgeschuind zoals bij het eerste album.

Inhoud

De titels van de 8 pagina's zijn:

Wilde dieren
Visschen
Vlinders
Bloemen
Vogels
Schepen
Vervoermiddelen
Thee- en koffie cultuur

Het eerste plaatje is, toepasselijk bij het dessin van het omslagkarton, gewijd aan de Giraffe

HAVE03

Plaatjes en praatjes van Neêrlandsch industrie

Plaatjes en praatjes van Neêrlandsch industrie. Uitgave van Stoomkoffiebranderij, Theehandel, Tabaksfabriek K. ten Have Deventer. (193?)

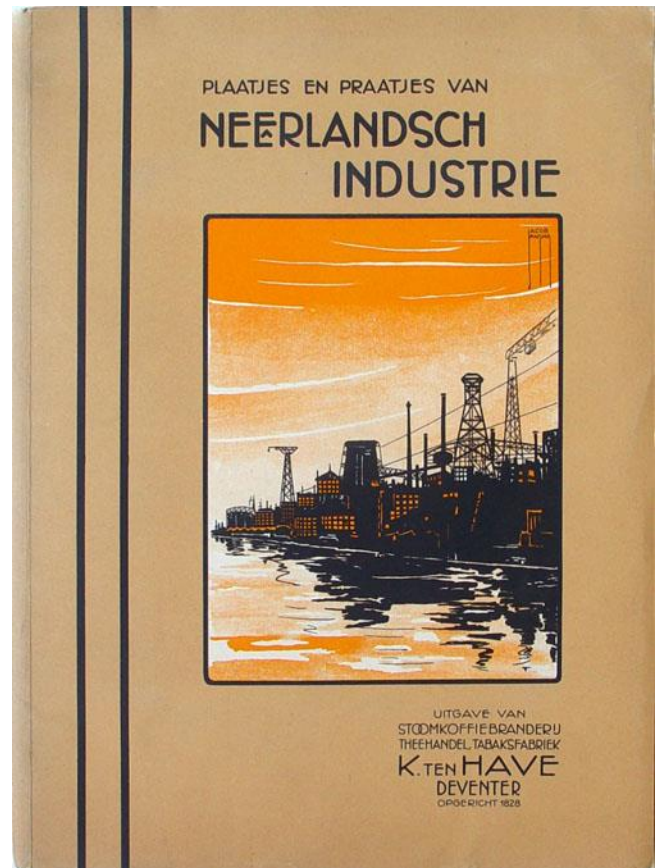
48 genummerde pagina's vanaf de titelpagina met 113 kleine plaatjes en 4 grote platen te verkrijgen tegen inlevering van 6 kleine plaatjes per stuk om in te plakken.

Kenmerken

Gekartonneerd inplakalbum van kwartoformaat (23 x 31 cm). De achterkant is blanco. Het titelblad is aan de achterkant blanco. Het voorwoord op het tweede blad heeft aan de achterkant twee grote platen.

Het album heeft doorlopende tekst in oude spelling, ingedeeld in 7 hoofdstukken met koptekening en versierde beginletter. In de eerste twee hoofdstukken wordt naar plaatjes verwezen, daarna niet meer.

Alle kleine plaatjes zijn op rechterpagina's geplakt met nummer en titel eronder. De titelpagina en de plaatjespagina's hebben een merkwaardig getekend bladkader. De kleine plaatjes van 68 x 52 mm zijn alle liggend. De makers zijn onbekend. Uit het voorwoord blijkt dat er meerdere "teekenaars" aan gewerkt hebben. De grote platen zijn ook liggend geplaatst, maar de eerste heeft een staande afbeelding. De voorkant van het album en de grote platen zijn gemaakt door Jacob Jansma.

De ongesigneerde kleine plaatjes zijn doorlopend genummerd van 1 – 113. De 4 grote liggende platen van paginabreedte zijn herkenbaar gesigneerd Jacob Jansma en zijn ongenummerd.

Inhoud

De teksten van een onbekende auteur(s) zijn degelijk en leerzaam. De afbeeldingen van de vormen van nijverheid van circa 80 jaar geleden zijn fraai en interessant.

De volgende onderwerpen worden behandeld:

In de mijnen.

Het maken van glas en kristal.

Aardewerk.

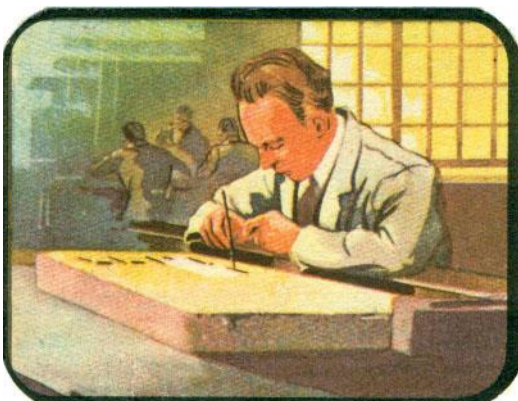
De Steendrukkerij.

Het bier en zijn bereiding.

De koffie.

'n thee-praatje.

De tabak, haar geschiedenis en haar bereiding.

In het 7 pagina's tellende hoofdstuk "De Steendrukkerij", geïllustreerd met 15 plaatjes (vanaf plaatje 53 op pagina 23), is uitvoerig te lezen hoe reclaimedrukwerk – ook gelithografeerde albumplaatjes – tot stand kwam.

De Steendrukkerij
No. 56 De lithograaf.

HAVE04

De geschiedenis van Langejan en zijn ezel Caliban

De geschiedenis van Langejan en zijn ezel Caliban. Door A. Rodrigues. Geïllustreerd door Peter Lutz. Uitgave: K. ten Have's koffie-, thee- en tabakshandel, Deventer. (1933 ?)

48 pagina's vanaf het titelblad. Geen inhoud en register. 125 kleurenplaatjes om in te plakken in groepjes op de tekstpagina's.

1^e druk ingenaaid, volgende twee drukken ingebonden. De derde druk is onderaan op de voorkant vermeld.

Dit album is van vóór het verbod op de tabaksreclame (maart 1934). De plaatjes werden verstrekt in de pakjes koffie, thee en rook- en pruimtabak.

Kenmerken

Jeugdalbum van kwartoformaat (24 x 30 cm). 1^e druk ingenaaid met omgeplakte zachte kartonnen kaft; volgende druk(ken) ingebonden met beplakt voor- en achterplat en blauw gelakte linnen rug zonder titelopdruk. Op de achterzijde is het bedrijfslogo van Ten Have Deventer (HD) afgedrukt. In dit album zijn geen vulstrips opge-

nomen, zodat bij de ingebonden versie als die helemaal gevuld is de linnen rug snel scheurt.

Het binnenwerk is gedrukt op verbeterd crisispapier, crèmekleurig zacht papier dat met een ribbeltje opgedikt is. Hoewel het een jeugd/kinderboek is, is de tekst gezet in twee kolommen, wat past bij het grote formaat. Het verhaal is verdeeld in 12 korte hoofdstukken van 2 tot 4 pagina's (1 x 6 pagina's) inclusief 8 tot 14 plaatjes, waarmee het boek geschikt is als voorleesboek voor de kleintjes.

De simpele ingekleurde getekende plaatjes zijn opmerkelijk steeds met 2 of 4 bij elkaar geplaatst onder of boven de tekstkolommen. De plaatjes hebben geen onderschrift. Verder is 1 paginagrote tekening opgenomen bij het eerste hoofdstuk en een aantal kleine silhouettekeningen verspreid over het boek.

De ongesigioneerde plaatjes zijn linksboven op de voorkant doorlopend genummerd 1 – 125.

Inhoud

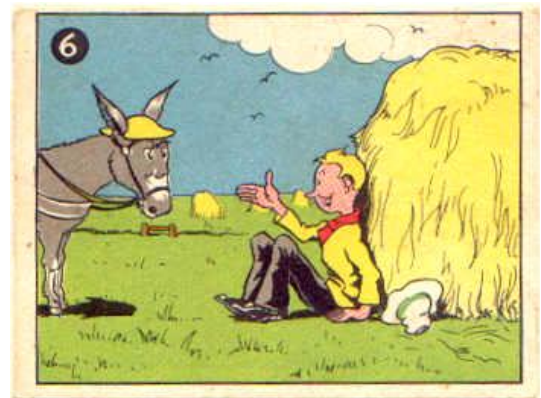
Alle 12 "kostelijke" verhaaltjes zijn amusant, en kunnen waarschijnlijk ook nu nog kinderen amuseren. Het avontuur begint triest, met Langejan en zijn ezel die de kost verdienen door de paardentrams na de dienst terug naar de remise te brengen en werkeloos worden als de paardentrams vervangen worden door elektrische trams en autobussen. Een wrang gegeven in deze crisistijd met extreem hoge werkeloosheid. Langejan en Caliban gaan aan het zwerven en bieden her en der hun diensten aan in ruil voor voedsel en onderdak. Maar lui als Langejan is, maakt hij er vaak een potje van. Ze belanden in de gevangenis als de ezel Caliban een restaurant vernielt waar ze niet bediend worden.

"Caliban had er genoeg van. Hij wist best, dat hij een ezel was, maar dat dit als reden werd aangevoerd om hem niet te eten te geven, vond hij verschrikkelijk onrechtvaardig. Er waren immers zooveel ezels onder de dames en heeren op dat hotel-terras."

Tot slot van het verhaal winnen ze per ongeluk een harddraverij, waarna ze door de burgemeester worden aangesteld om met een karretje water de straten te reinigen.

Elk verhaaltje eindigt met een concluderend versje.

*"Hier wordt nu Caliban zoowaar,
Een best gemeente-ambtenaar.
En Langejan, die brave guit,
Wordt Chef, 't Verhaal is uit."*

HAVE05

Langejan en Caliban's Verdere Avonturen

De verdere geschiedenis van Langejan en zijn ezel Caliban. Door H. Vettewinkel (Deel II) Geïllustreerd door Peter Lutz. Uitgave: K. ten Have's koffie-, thee- en tabakshandel Deventer. (1937)

48 pagina's vanaf het titelblad. Geen inhoud en register. 125 kleurenplaatjes om in te plakken in groepjes op de tekstpagina's.

Dit album is verschenen na de invoering van de beperkingen op de tabaksreclame (ingegaan in maart 1934), waarvan in het voorwoord melding gemaakt wordt. De plaatjes werden voortaan alleen verstrekt in de pakjes koffie en thee.

Kenmerken

Jeugdalbum van kwartoformaat (24 x 30 cm), ingebonden met beplakt voor- en achterplat en blauw gelakte linnen rug zonder titelopdruk. Op de achterzijde is het bedrijfslogo van Ten Have Deventer (HD) afgedrukt.

Het binnenwerk is gedrukt op verbeterd crisispapier, crèmekleurig zacht papier dat met een ribbeltje opgedikt is. Hoewel het een jeugd/kinderboek is, is de tekst gezet in twee kolommen, wat past bij het grote formaat.

Het verhaal is verdeeld in 12 korte hoofdstukken van 2 tot 4 pagina's inclusief 8 tot 14 plaatjes, waarmee het boek geschikt is als voorleesboek voor de kleintjes.

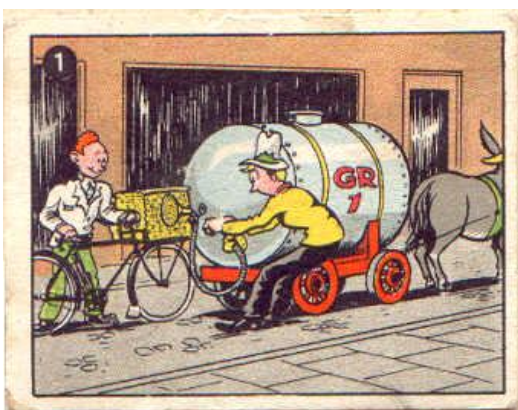
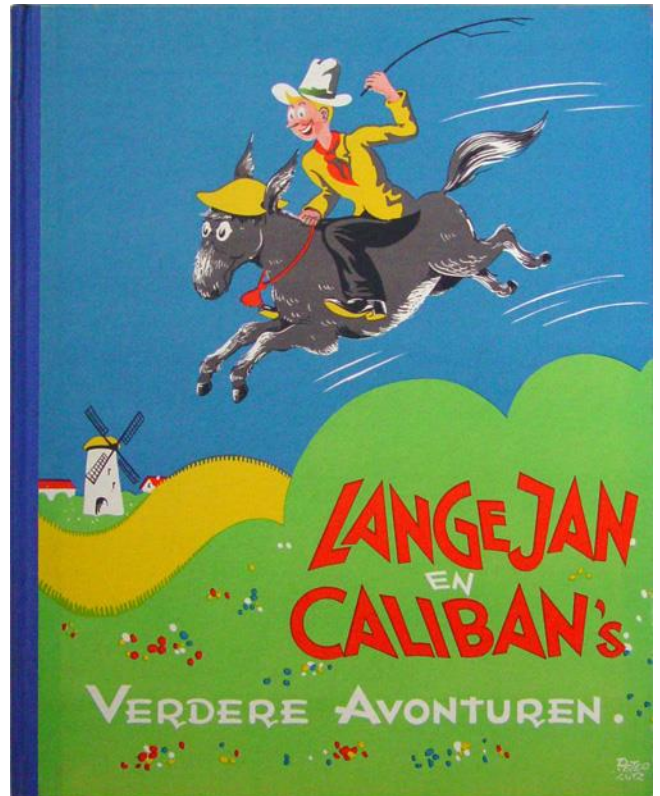
De simpele ingekleurde getekende plaatjes zijn steeds met 2 of 4 bij elkaar geplaatst onder of in de tekstkolommen. De plaatjes hebben geen onderschrift. Verder is een paginagrote tekening (gesigineerd en gedateerd '37) opgenomen bij het eerste hoofdstuk en een aantal kleine silhouettekeningen verspreid over het boek.

De plaatjes zijn linksboven op de voorkant doorlopend genummerd 1 – 125. Alleen het laatste plaatje is gesigineerd.

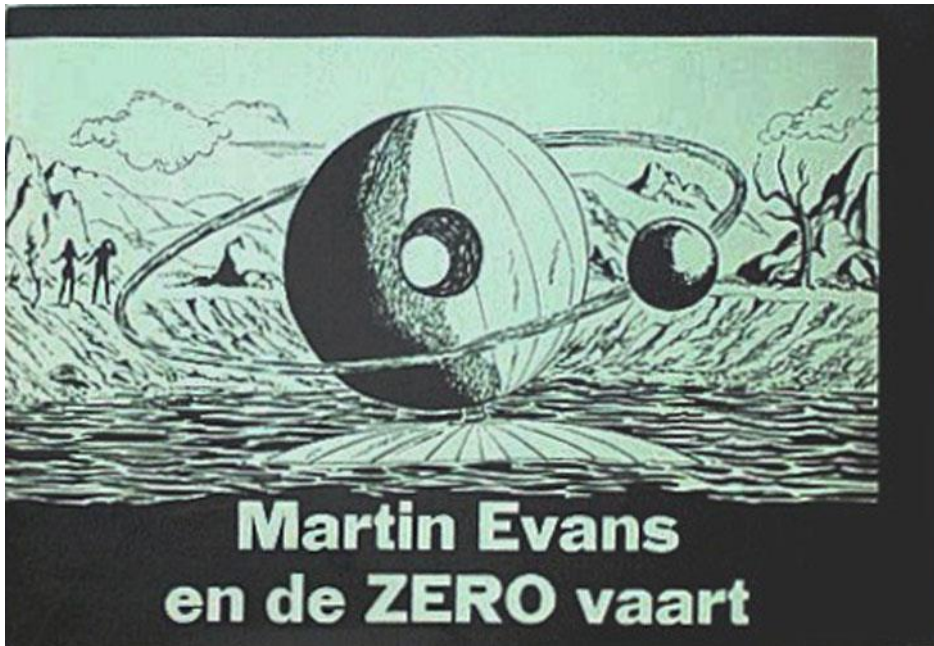
Inhoud

Vettewinkel gaat verder waar zijn voorganger Rodrigues is geëindigd, met de sproeiwagen "Gemeente Reiniging nummer 1", waar het verkeer mee afloopt. Alle 12 avontuurlijke verhaaltjes zijn amusant, en kunnen waarschijnlijk ook nu nog kinderen amuseren. Politiek correct is het niet allemaal naar huidige maatstaven, zeker als Langejan een niet ingeburgerde Arabier ontmoet – "die mag ook wel eens les in Nederlandsche taal nemen" – en hem voor "roetmop" uitmaakt. Elk verhaaltje eindigt weer met een concluderend versje, met hier en daar een wijze les.

*"Een harde les voor Langejan
En voor die arme Caliban,
Wie niet in moeilijkheid wil raken,
Bemoeit zich met zijn eigen zaken !"*

*Het eerste plaatje van dit vervolgboek:
Langejan en zijn ezel in gemeentedienst.*

HAVE06

Martin Evans en de ZERO vaart

Martin Evans en de Zero vaart. 1^e druk. Uitgave van de N.V. Fa. K. ten Have te Deventer. (1968)

12 bladen met 121 plaatjes waarvan 12 ingedrukt. Met los ruilformulier.

Prijs: 75 cent of 10 plastic deksels van de koffieblikken.

Martin Evans werd als krantenstrip voor de Toonder studio's geschreven door Lo Hartog van Banda en getekend door Ben Abas.

Kenmerken

"Stripalbum" met de tekst op de plaatjes. Gekartonneerd oblong album van circa A5 formaat (22 x 15 cm), met titelpagina en inleiding. Op meerdere pagina's en op de achteromslag staat reclame voor de blikken "vacuum" koffie waar de plaatjes bij verpakt werden. Op de titelpagina is "1^e druk" aangegeven. Er zijn geen latere drukken verschenen.

De plaatjes zijn van dikker papier dan bijvoorbeeld in de Toonder stripalbums van Hooimeijer. De plaatjes zijn allemaal even hoog, circa 62 mm inclusief de witrand, maar vaak slordig gesneden. De breedte varieert sterk zoals gebruikelijk in dit type tekststrips. Ze zijn ongesigneerd. Op de achterkant is de titel van het album en het nummer van het plaatje vermeld.

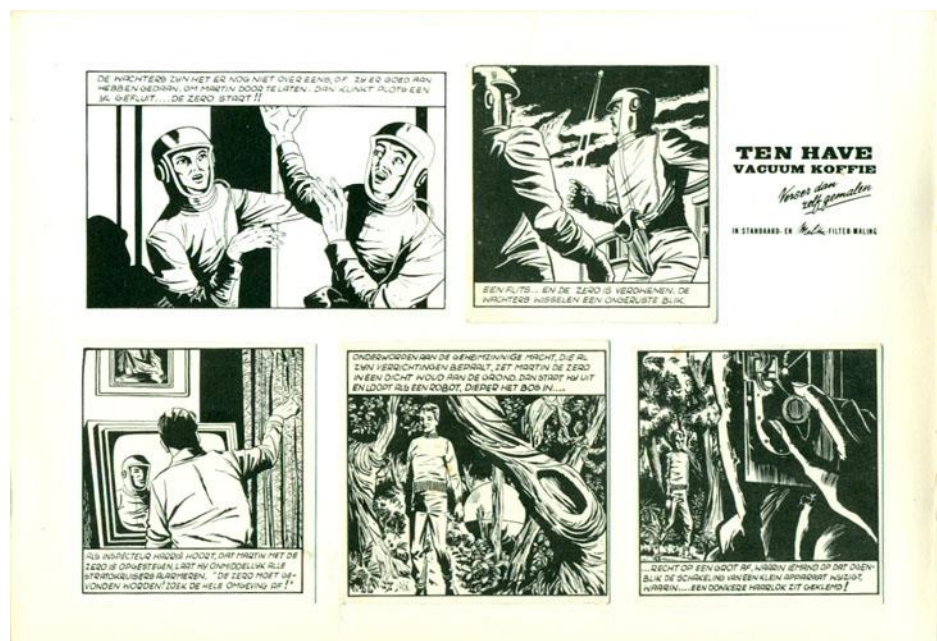
12 plaatjes zijn in het boekje ingedrukt en zijn niet als inplakplaatje verschenen. Dat zijn de nummers 14, 26, 41, 68, 73, 76, 83, 84, 95, 109, 117 en 121.

Inhoud

Dit boekje geeft een ruimteavontuur dat even onwaarschijnlijk is als de vele andere die geschreven zijn in de vijftiger en zestiger jaren, toen de ruimtevaart in opkomst was. Het is wel nuchter geschreven en getekend. Kapitein Evans heeft daardoor meer overeenkomsten met Kapitein Rob van Pieter Kuhn, die ook het plaatjesalbum Pioniers van de ruimtevaart tekende, dan met Piloot Storm van Henk Sprenger in de zeventiger en tachtiger jaren. De nuchtere stijl van Hartog van Banda en het feit dat de strips ongekleurd waren, is er waarschijnlijk debet aan dat slechts twee van de krantenstrips als album verschenen zijn, en dat pas in de tachtiger jaren onder invloed van Het Strip-schap.

Dit album is zowel voor strip-liefhebbers als voor verzamelaars van plaatjesalbums waardevol. Als plaatjesalbum is het tamelijk uniek. Een minpunt is de herhaalde nutteloze reclame zoals hiernaast te zien is.

Door het abrupte einde van Ten Have zijn complete exemplaren van dit album zeldzaam.

7

BANDA/ABAS/VLOTTES

MARTIN EVANS

HET VENUSKRUID

UIT DE TOONDERSTUDIO'S

